

**Συνέντευξη Νίκου Σκουλά, Προέδρου του Minoan International
College, πρ. Υπουργού Τουρισμού,
στην Κωνσταντίνα Ρόδη του περιοδικού «Σύνδεσμος» του
HATTA**

Ερώτηση: Σχέση πολιτικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας στον τουρισμό. Πώς καθορίζονται τα όρια μεταξύ τους;

Απάντηση: Η έννοια της λέξης «**πολιτική**» όπως τη χρησιμοποιούμε εδώ, έχει, κατά τη γνώμη μου, δυο διακριτές αν και επικαλυπτόμενες διαστάσεις:

α) Το **πολιτικό σύστημα** με τα κόμματα, τους πολιτικούς που χρειάζονται και κυνηγούν τον σταυρό προτίμησης και, βέβαια, τον πολίτη-ψηφοφόρο.

β) Τον **δημόσιο τομέα** όπως αυτός εκφράζεται από την εκάστοτε εκλεγμένη κυβέρνηση που σχεδιάζει την πολιτική της τουριστικής ανάπτυξης, τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και το σύστημα δημόσιας διοίκησης που έχουν την ευθύνη της εφαρμογής αυτής της πολιτικής.

Ο **ιδιωτικός τομέας**, σε ό,τι αφορά τον τουρισμό, συντίθεται από κλασικής μορφής τουριστικές επιχειρήσεις αλλά και από πάσης φύσεως άλλες επιχειρήσεις τα προϊόντα και οι υπηρεσίες των οποίων εξυπηρετούν τις ανάγκες των φιλοξενουμένων τουριστών – Ελλήνων και ξένων – (αγροτική παραγωγή, μεταποίηση, υπηρεσίες ηλεκτρονικής τεχνολογίας, κ.λπ.,) καθώς, βεβαίως και οι εργαζόμενοι σε όλες αυτές τις επιχειρήσεις. Υπό μίαν έννοια, ολόκληρη η ελληνική κοινωνία που δεν απασχολείται στο δημόσιο, συνθέτει τον ιδιωτικό τομέα του τουρισμού.

Κατά την γνώμη μου, το μέγα πρόβλημα για τον ελληνικό τουρισμό αλλά και την ελληνική οικονομία γενικότερα, υπήρξε και παραμένει η ασυνεννοησία και η έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού αυτών των δύο τομέων, σε βαθμό που φθάνει και ξεπερνά τα όρια της αντιπαλότητας.

Η παθογένεια αυτή έχει, διαχρονικά, επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού. Η απαξίωση του πολιτικού μας συστήματος, της πολιτικής και των πολιτικών, η μετατροπή των δομών υλοποίησης της τουριστικής μας πολιτικής σε κομματικά φέουδα με υποταγή της αγκυλωμένης και, εν πολλοίς, διεφθαρμένης δημόσιας διοίκησης, η αδιαφάνεια, η αναξιοκρατία και ο αμοιβαίος εκμαυλισμός και εκφραυλισμός μεταξύ κράτους και πολίτη, είναι τα νοσηρά φαινόμενα που εμποδίζουν την αξιοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων της χώρας για την υγιή ανάπτυξη του τουρισμού και της οικονομίας γενικότερα, καθώς και τη δίκαιη κατανομή των καρπών της.

Οι πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις στη χώρα μας δικαιολογούν μια νότα αισιοδοξίας. Η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση έχει, προφανώς, κατανοήσει τη σοβαρότητα της κατάστασης και κάνει τις σωστές, υπεύθυνες πρώτες κινήσεις, αλλά ακόμα και η νέα αντιπολίτευση προβληματίζεται σοβαρά. Προ παντός όμως, οι Έλληνες πολίτες, με

καταλύτη την οικονομική κρίση, φαίνεται να αλλάζουν στάση αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες, όχι απλά με την ψήφο τους αλλά δρώντας ως ενήμεροι πλέον και ενεργοί πολίτες.

Άλλες ανεπτυγμένες χώρες έχουν δείξει τον δρόμο της υγιούς τουριστικής ανάπτυξης. Μιας ανάπτυξης που σέβεται τον άνθρωπο, τον πολιτισμό και το περιβάλλον, στοιχεία που αξιοποιεί ως τουριστικούς πόρους. Ταυτόχρονα, γι' αυτόν τον σκοπό αλλά και για την αποτελεσματική προβολή και διάθεση του τουριστικού προϊόντος, έχουν δημιουργήσει στρατηγικές συμμαχίες μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Οι συμμαχίες αυτές δημιουργούν συνέργιες αξιοποιώντας τα εκατέρωθεν πλεονεκτήματα. Ως επιτυχή παραδείγματα, αναφέρω το γαλλικό πρότυπο της "Maison de la France" και το αγγλικό "visit Britain". Ίσως δεν χρειάζεται να ανακαλύπτουμε εκ νέου τον τροχό, όπως είναι η προσφιλής μας συνήθεια, αλλά να αντιγράψουμε πετυχημένα πρότυπα και να τα προσαρμόζουμε στις δικές μας ανάγκες.

Ερώτηση: Εν όψει της διεθνούς οικονομικής κρίσης, ποια είναι η πρόγνωση και τι χρειάζεται να γίνει για να βρούμε απ' αυτήν;

Απάντηση: Ο ελληνικός τουρισμός αλλά και η ελληνική οικονομία γενικότερα, είχαν εισέλθει στη δική τους δομική κρίση πολύ πριν ξεσπάσει η παγκόσμια κρίση. Πρόκειται για μια κρίση που εμείς δημιουργήσαμε και που, δυστυχώς, επιδεινώθηκε από τις διεθνείς εξελίξεις κατά την τελευταία περίοδο. Από την κρίση αυτή δεν πρόκειται να εξέλθουμε πολύ σύντομα.

Η ανταγωνιστικότητά μας συνεχώς μειώνεται, το δημόσιο χρέος έχει φθάσει στα 300 δισ. Ευρώ και το δημόσιο έλλειμμα ξεπερνάει το 12%. Η έλλειψη ρευστότητας των επιχειρήσεων οδηγεί σε αναπτυξιακή στασιμότητα ενώ η ανεργία αυξάνεται επικίνδυνα. Η αγοραστική ικανότητα των πολιτών ιδιαίτερα των μικρομεσαίων και των ευπαθών κοινωνικών τάξεων έχει σημαντικά μειωθεί και τα κέρδη των τραπεζών αυξάνονται αδικαιολόγητα.

Στα πρώτα, επείγοντα μέτρα της νέας κυβέρνησης πρέπει, κατά γενική ομολογία, να περιλαμβάνεται η αναθέρμανση της αγοράς, έστω και αν αυτό σημαίνει περισσότερο δανεισμό βραχυπρόθεσμα, ενώ πρέπει να επιδιωχθεί το νοικοκύρεμα των δημόσιων οικονομικών με η καταπολέμηση της σπατάλης και η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων.

Η νέα κυβέρνηση πρέπει να μεριμνήσει για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που, κατά τεκμήριο, αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα των τουριστικών επιχειρήσεων (τουριστικά καταλύματα εν γένει, τουριστικά γραφεία, γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων, εστιατόρια, ταξί, κ.λπ.) οι οποίες υφίστανται το έντονο πρόβλημα της εποχικότητας, προσφέροντας χρηματοπιστωτική κάλυψη και ενίσχυση της ρευστότητας με επενδυτικά δάνεια και κεφάλαια κινήσεως, ιδιαίτερα κατά την εκτός αιχμής περίοδο, με προσιτά επιτόκια και όρους αποπληρωμής.

Καθώς αντιμετωπίζονται οι άμεσες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης για τις τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει παράλληλα να τεθεί σε εφαρμογή ένα

μακροπρόθεσμο πρόγραμμα που θα θέσει τον τουρισμό σε τροχιά δυναμικής, σταθερής και ποιοτικής ανάπτυξης.

Ερώτηση: Προς ποιες κατευθυντήριες γραμμές πιστεύετε ότι είναι απαραίτητο να στραφεί, από εδώ και πέρα, η πολιτική σχετικά με τον Τουρισμό;

Είναι πλέον αναμφισβήτητο ότι το παραδοσιακό, παραθεριστικό και, συνεπώς, εποχικό τουριστικό προϊόν που μας είχε εξυπηρετήσει, κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, απώλεσε την ανταγωνιστικότητά του από άποψη σχέσης αξίας -τιμής. Νέοι ανταγωνιστές στην περιοχή μας, προσφέρουν ανάλογο προϊόν σε πολύ χαμηλότερη τιμή αφού το κόστος παραγωγής είναι πολύ μικρότερο από το δικό μας.

Η κατάσταση αυτή αναπόφευκτα επιβάλλει την επανατοποθέτησή μας στην αγορά με ένα νέο πιο σύνθετο και πιο ποιοτικό προϊόν που θα απευθύνεται σε έναν πιο ενήμερο, πιο εκλεκτικό και, κατά τεκμήριο, πιο εύπορο τουρίστα. Αυτό προφανώς δεν μπορεί να γίνει «δια νυκτός». Θα χρειαστεί μεθοδική προσπάθεια για τη σταδιακή μετάβαση σε αυτόν τον στόχο για μια μακρά περίοδο κατά την οποία το μαζικό προϊόν θα είναι η κύρια προσφορά μας και εν πάση περιπτώσει θα είναι πάντα κομμάτι του product mix της προσφοράς μας.

Η προσπάθεια αυτή πρέπει να περιλαμβάνει υψηλού επιπέδου εγκαταστάσεις φιλοξενίας (σε αυτό τον τομέα έχουν αναπτυχθεί αξιόλογες πρωτοβουλίες από τουριστικούς επιχειρηματίες), ενίσχυση των ειδικών τουριστικών υποδομών για την ευχάριστη απασχόληση κατά τον εκτός ξενοδοχείου χρόνο, ενίσχυση των γενικών υποδομών για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στους τουριστικούς προορισμούς πράγμα που προϋποθέτει αύξηση των δημοσίων επενδύσεων.

Απαιτείται επίσης η προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων που διαθέτουμε σε αφθονία, στο πλαίσιο ενός μακρόπνοου εναλλακτικού αναπτυξιακού προτύπου που αναγνωρίζεται παγκοσμίως ως «πράσινη ανάπτυξη».

Κανένας απ' αυτούς τους στόχους όμως δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς εκπαιδευμένα και καλά καταρτισμένα στελέχη με τεχνικές δεξιότητες πρώτης γραμμής και πανεπιστημιακού επιπέδου γνώσεις και ικανότητες management που θα πάρουν στα χέρια τους την ηγεσία στην προσπάθεια της μεταμόρφωσης της ελληνικής τουριστικής προσφοράς αλλά και στην προβολή και διάθεση αυτού του προϊόντος.

Ερώτηση: Τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας: κινήσεις που πιστεύετε ότι θα βοηθήσουν ουσιαστικά.

Απάντηση: Μια από τις σοβαρότερες αιτίες της στρεβλής τουριστικής μας ανάπτυξης είναι η αθηνοκεντρικότητα όχι μονάχα του επιτελικού σχεδιασμού αλλά και της υλοποίησης της τουριστικής πολιτικής, διαχρονικά. Οι αναπτυξιακοί φορείς της περιφέρειας, οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι των ΟΤΑ, πρώτου και δεύτερου βαθμού, εκείνοι που γνωρίζουν τους τουριστικούς πόρους και είναι σε άμεση επαφή με τους ανθρώπους της κάθε περιοχής, έχουν αγνοηθεί συστηματικά και έχουν στερηθεί απαραίτητους πόρους, αρμοδιότητες και στελέχη.

Η πρόσφατη ακύρωση του τέλους παρεπιδημούντων από τους τουριστικούς Δήμους χωρίς να ληφθεί μέριμνα για την αντικατάστασή του από άλλους πόρους, επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές. Πως θα ήταν άραγε δυνατόν να αντιμετωπίσουν

και να ανατάξουν αυτοί οι Δήμοι τις επιπτώσεις από το πέρασμα του τουριστικού πλήθους όταν τους αφαιρείται το 40 – 60% των οικονομικών τους πόρων;

Η τουριστική ανάπτυξη, στο πλαίσιο του εθνικού σχεδιασμού, πρέπει να είναι, κατά κύριο λόγο, περιφερειακή ανάπτυξη. Αρχίζει, ευτυχώς να, πνέει μια νέα αισιόδοξη αύρα με τη δέσμευση της νέας Κυβέρνησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Αποκέντρωση. Η δημιουργία του θεσμού του αιρετού Περιφερειάρχη και η, κατά προτεραιότητα, προώθηση του Καποδίστρια Νο. 2, με λιγότερους μεγάλους Δήμους είναι ένα σημαντικό, θετικό πρώτο βήμα προς την ορθή κατεύθυνση.

Ερώτηση: Η εκπαίδευση είναι μια βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη του Τουρισμού στη χώρα μας (σχολιάστε).

Απάντηση: Αναφέρθηκα ήδη ακροθιγώς στο θέμα με τη διαπίστωση ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί υγιής τουριστική ανάπτυξη χωρίς στελέχη με τουριστική παιδεία, εκπαίδευση και κατάρτιση.

Προφανώς, η βελτίωση της μειωμένης ανταγωνιστικότητάς μας απαιτεί πλήρη επανεξέταση του εκπαιδευτικού μας συστήματος το οποίο, δυστυχώς δεν ανταποκρίνεται επαρκώς. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε όλες του τις βαθμίδες χρειάζεται εκ βάθρων αναδιάρθρωση. Εννοώ εισαγωγή του μαθήματος «Τουριστικής – Κοινωνικής συνείδησης» στο δημοτικό σχολείο (και γιατί όχι στο νηπιαγωγείο;) με εντατικοποίηση στο γυμνάσιο και στο λύκειο, οι μαθητές του οποίου αναλώνονται σήμερα στην προσπάθεια εισαγωγής σε κάποιο πανεπιστήμιο ή ΤΕΙ, αναγκαζόμενοι να βάλουν τη μάθηση και την ανάπτυξη της αναλυτικής και κριτικής ικανότητάς τους σε τριτεύουσα μοίρα. Οι αιώνιοι φοιτητές, η εμφάνιση στο αμφιθέατρο μόνο κατά την εξεταστική, η άρνηση της αξιολόγησης διδασκόντων από το καθηγητικό κατεστημένο, η υποβάθμιση της έρευνας, κ.α. είναι κάποιες από τις επιπτώσεις της άστοχης εκπαιδευτικής μας πολιτικής.

Για τον τουρισμό, τα πράγματα είναι ακόμα χειρότερα. Πέρα από τις μάλλον ικανοποιητικές τεχνικές δεξιότητες που προσφέρουν οι σχολές του ΟΤΕΚ, σε επίπεδο management υστερούμε απελπιστικά. Δεν υπάρχει ούτε μία προπτυχιακή σχολή στα 17 πανεπιστήμια της χώρας για τον τουρισμό που, κατά γενική ομολογία, είναι η κινητήρια δύναμη ολόκληρης της οικονομίας της χώρας μας. Ελπίζω, οι εξαγγελθείσες δύο προπτυχιακές σχολές στα Πανεπιστήμια Αιγαίου και Πειραιώς να γίνουν σύντομα πραγματικότητα και να στηριχθούν απλόχερα από την πολιτεία. Είναι αποκαρδιωτικό να παράγουμε στρατιές ανέργων σε ειδικότητες που δεν έχουν ζήτηση όταν οι τουριστικοί επιχειρηματίες αναζητούν εναγωνίως υψηλού επιπέδου στελέχη που δεν βρίσκουν.

Προτείνω λοιπόν να δοθεί **υψηλή προτεραιότητα στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα** με γενναία χρηματοδότηση, σύνδεση των προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε στενή διαβούλευση με την επιχειρηματική και επαγγελματική κοινότητα, αξιολόγηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και διδασκόντων και διδασκομένων και απόδοση πολύ μεγαλύτερης σημασίας και ενίσχυση στα ΤΕΙ τα οποία ιδρύθηκαν για να αφεθούν στην τύχη τους με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται από πολιτικάντηδες ως μέσα για να βελτιωθούν τα έσοδα στις καφετέριες και στις γκαρσονιέρες επαρχιακών μικρών πόλεων, αντί να εξυπηρετούν τις εκπαιδευτικές ανάγκες και την απασχόληση των νέων μας.

Όσο για την μη κρατική ή, αν προτιμάτε, ιδιωτική εκπαίδευση, δεν πρέπει να έχει σκοπό να υποκαταστήσει τη δημόσια, αλλά **να τη συμπληρώνει εκεί που το κράτος δεν μπορεί ή δε θέλει να ασχοληθεί σοβαρά**. Παράδειγμα η τουριστική ανώτατη εκπαίδευση. Το Minoan International College που έχω την ευθύνη να διευθύνω δημιουργήθηκε από τουριστικούς επιχειρηματίες για να καλύψει ένα τεράστιο κενό που άφησε η πολιτεία επί δεκαετίες παρά τις απεγνωσμένες εκκλήσεις του τουριστικού κόσμου. Μακάρι να μην χρειαζόταν να υπάρξουμε!

Πιστεύω ότι τα κολέγια μπορούν προσφέρουν θετικά στην υπόθεση της παιδείας και της εκπαίδευσης, κυρίως σε εξειδικευμένους τομείς, εφόσον υιοθετήσουν υψηλά πρότυπα στα προγράμματα σπουδών και πρακτικής εξάσκησης τα οποία θα δίνουν ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης και καριέρας στους νέους μας. Είναι μια σημαντική εξέλιξη η απόφαση του Υπουργείου να τα θέσει υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του θεσμοθετώντας παράλληλα και κανόνες για τα προγράμματα σπουδών, τις κτηριολογικές εγκαταστάσεις, και τα προσόντα των διδασκόντων.

Ερώτηση: Ασκείται κριτική από πολλές κατευθύνσεις ότι τα κολέγια είναι κερδοσκοπικοί οργανισμοί, τι απαντάτε;

Απάντηση: Πράγματι, αυτό αληθεύει για τα πλείστα κολέγια. Εμείς πιστεύουμε ότι **η παιδεία, η εκπαίδευση, και η κατάρτιση των νέων μας δεν πρέπει να είναι εμπορεύσιμο αγαθό**. Η επιδίωξη του κέρδους ή έστω η ελαχιστοποίηση της ζημίας αποτελεί ένα επικίνδυνο δέλεαρ που τείνει να οδηγήσει σε υποβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων σπουδών. Γι αυτό προχωρούμε στη **μετατροπή του Μινωικού Κολεγίου σε κοινωφελούς χαρακτήρα μη κερδοσκοπικό εκπαιδευτικό οργανισμό** στην υπηρεσία της ανάπτυξης της χώρας.

Είναι βαθιά η πίστη μας ότι η **εκπαίδευση πρέπει να είναι κοινωνικό αγαθό και επομένως κοινωνική ευθύνη**. Εξάλλου, κάποια από τα καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου (Harvard, Oxford, MIT, Yale, Stanford, Berkeley, κ.α) είναι μη κερδοσκοπικά. Αυτονόητα, η οικονομική εισφορά των επιχειρήσεων και των πολιτών με τη μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο (η οποία δεν απολαμβάνει μερίσματος) ή και οι χορηγίες πρέπει να αφαιρείται από τη φορολογητέα ύλη κατά την πάγια πρακτική σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.

Παράλληλα, το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα οφείλει να υπηρετεί την κοινωνία που το φιλοξενεί παράγοντας ερευνητικό έργο, και αποφοίτους που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Αυτόν τον σκοπό θεωρούμε ότι υπηρετούμε εμείς διεξάγοντας έρευνες δωρεάν για ΟΤΑ και άλλους κοινωνικούς φορείς.